

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

Themanummer

Ede, van dorp naar "stad" ...

1996 - 1

m. meeuwissen

Bedrijf: Frankeneng 102
Postadres: Amsterdamseweg 66
6712 GK Ede
Tel.: (0318) 63 50 50
Fax: (0318) 62 29 27

meeuwissen
voor versheid, kwaliteit en service

CHOCOLATERIE

≡ Le Bâton ≡
Superieur

HOF VAN GELDERLAND EDE

G.C. Meeuwissen-de Wilde

de lekkerste winkel van Ede

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken
Draadmateriaal
Gereedschap
Verf
IJzerwaren

* Bezorgen gratis

Hout Board Triplex
Wandplaten Schroten
Wandweefsel

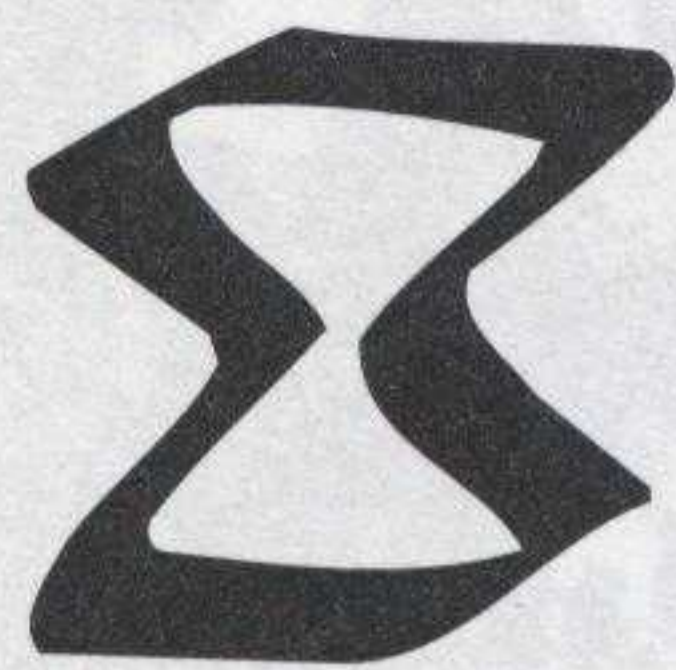
Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611 680

* Wij geven u een deskundig advies

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
24e jaargang nr 1 maart 1996

Van het bestuur

Voor u ligt het themanummer *Ede, van dorp naar "stad" ...*, van de hand van ons redactielid, de heer G.W. Onderstal. Het geeft de voorgeschiedenis en de achtergronden weer van het Kernplan 1964, dat destijds door zijn revolutionaire opzet veel opschudding onder de Edese burgerij veroorzaakte.

Het werkstuk vormt een onderdeel van een onderzoek dat de schrijver, in zijn hoedanigheid als lid van de Werkgroep Geschiedenis, instelt naar de ontwikkeling van de ruimtelijke ordening in het dorp Ede sinds het begin van deze eeuw.

De bijbehorende kaarten werden verzameld door de heer G. Stempher, die eveneens lid van de genoemde werkgroep is.

Voor eventueel commentaar op de inhoud van dit themanummer houdt de schrijver zich aanbevolen.

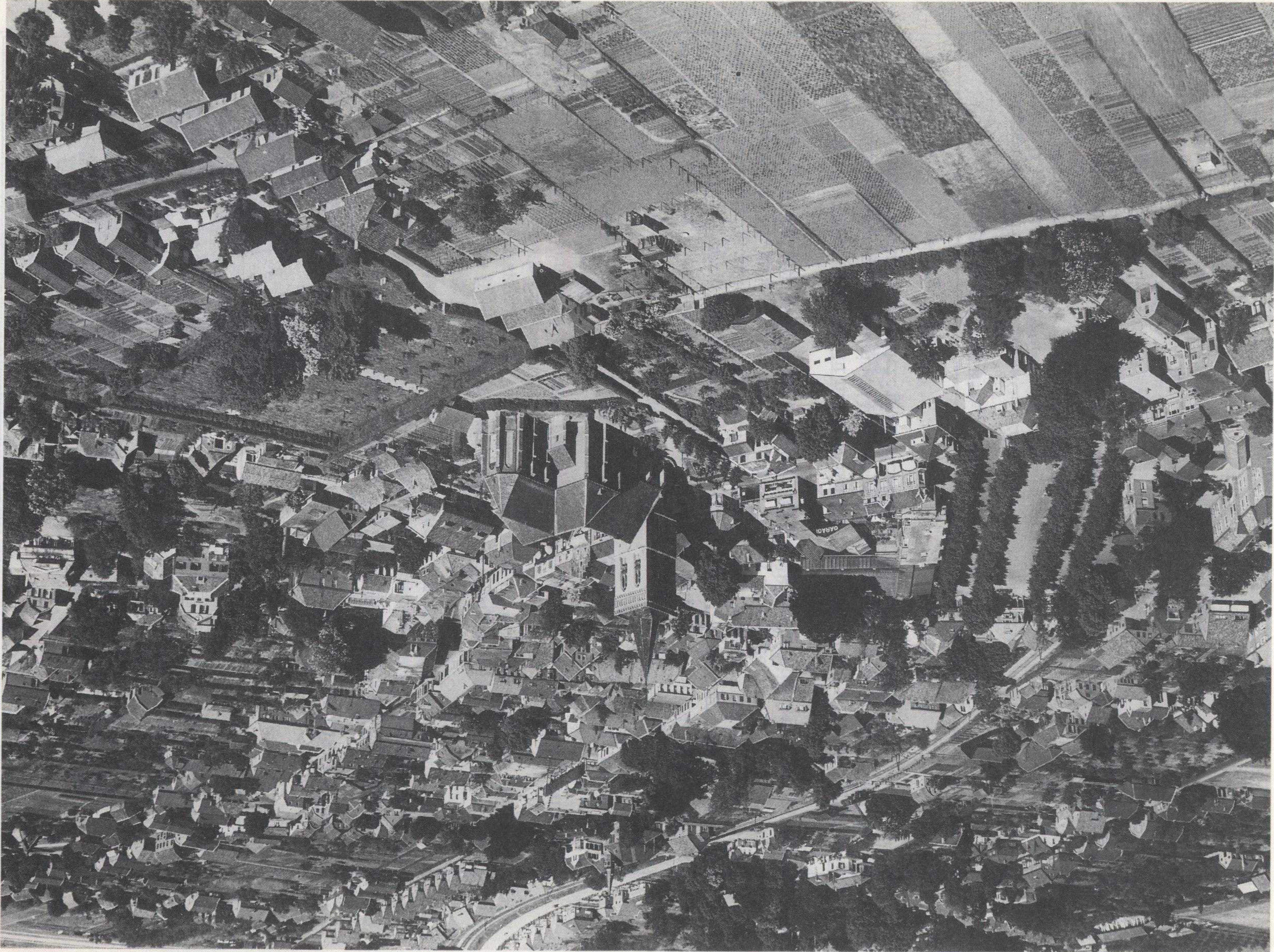
De jaarvergadering voor het jaar 1996 van de Vereniging Oud Ede is vastgesteld op donderdagavond 25 april a.s. Noteert u deze datum alvast in uw agenda? De stukken voor deze vergadering zullen u tijdig worden toegezonden. Wat de gang van zaken in het afgelopen jaar betreft, willen wij nu reeds melden dat het aantal leden van onze vereniging in 1995 is toegenomen en dat het museum meer dan 5000 bezoekers heeft mogen begroeten.

Kort voor het ter perse gaan van dit nummer bereikte ons het bericht dat Dr. P. Hoekstra, een prominent lid van de Vereniging Oud Ede, op 85-jarige leeftijd was overleden. In ons volgende nummer komen wij op deze gebeurtenis meer uitgebreid terug.

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * Het dagelijks bestuur van de Vereniging Oud Ede bestaat uit mevrouw H.A. Blaauw-De Wit (voorzitter), de heer D. van Veldhuizen (secretaris) en de heer E. Jansen (penningmeester).
 - * De contributie bedraagt 20 gulden per jaar, te voldoen door storting op giro 353.42.68 van penningmeester Vereniging Oud Ede te Ede.
 - * Het Historisch Museum Ede (Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54 is open 's middags van twee tot vijf uur, op zondagen tot vier uur. Op maandagen is het museum voor het publiek gesloten.
 - * Conservator van het museum is drs. D.J. List.
 - * De redactie van De Zandloper bestaat uit de heren Auke Cloo (eindredacteur a.i.), drs. D.J. List, J.J.P. Nijdam, G.W. Onderstal, G.H. Stel en J.W. Top.
 - * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54.
 - * Produktie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede.
- ISSN 1384-7090

Zo zag het centrum van Ede er vóór de oorlog uit. (Foto: Gemeentearchief Ede; nr. 2755)

Ede, van dorp naar "stad"...

I. Inleiding

Vóór het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog was Ede nog een vriendelijk plattelandsdorp. Weliswaar had de komst van het garnizoen en van de ENKA-fabriek het dorp uit het isolement gehaald waarin het eeuwenlang had verkeerd, maar van stedelijke allures was toen nog geen sprake.

Het dorp Ede bestond in die tijd voornamelijk uit een betrekkelijk klein woon- en werkgebied, waarin de 14e-eeuwse Nederlandse Hervormde Kerk een centrale plaats innam. Vlakbij deze imposante kerk lag een ruim marktplein, waaromheen een aantal markante gebouwen stond, zoals het fraaie café-restaurant "Het Hof van Gelderland", het specifieke dorpscafé Pluim, de statige openbare MULO-school en een overdekt marktgebouw, de zogenaamde Eierhal. Er was in feite slechts één lange winkelstraat: de Grootestraat, met in haar verlengde het Maandereind, waaraan diverse winkelpanden stonden, sommige met fraaie gevels, zoals nu nog bij de Bruna-winkel te zien is. In de nabijheid waren nog enkele kleinere winkelstraten, zoals de Molenstraat, de Bospoortstraat en de Telefoonweg. Vanaf dit centrumgebied waaierde een aantal straten, met voornamelijk particuliere woningen, uit tot aan de rand van het dorp.

Dwars door het dorp liep -zoals nu nog- de spoorlijn van Ede naar Amersfoort, die het dorp in tweeën deelde. Over de spoorlijn lagen o.a. twee aaneengesloten woonwijken, namelijk de Kolkakkerbuurt met grotendeels arbeiderswoningen, en de pas gebouwde Bloemenwijk (zo genoemd omdat de straten namen van veldbloemen droegen) met vooral middenstandswoningen.

Een geheel aparte wijk vormde het gebied ten zuiden van de spoorlijn Arnhem-

Utrecht, met ook weer één lange winkelstraat: de Parkweg, en het aangrenzende Poortpleingebied, waarin de ENKA een groot aantal huizen voor haar werknemers had laten bouwen. De Stationsweg en de Verlengde Maanderweg vormden de verbinding tussen deze wijk, waarin ook het spoorwegstation Ede-Wageningen was gelegen, en het dorpscentrum.

De veelal smalle straten van het dorp waren, behalve in de specifieke volkswijken, nog niet zo volgebouwd als tegenwoordig. Er waren vaak open plekken tussen de huizen en de overige gebouwen. Hoogbouw kwam nagenoeg niet voor. Vrijwel alle huizen hadden een voor- en een achtertuin. Er was in die tijd nog betrekkelijk weinig verkeer. De meeste mensen hadden geen auto: men ging doorgaans met de fiets of lopend naar zijn werk. De kinderen konden ook nog veilig spelen op straat.

In de naoorlogse jaren kwam in deze situatie snel verandering. Als gevolg van de in hoofdstuk II omschreven ontwikkelingen maakte het dorp Ede een stormachtige ontwikkeling door. Nieuwe woonwijken met hoge flatgebouwen werden uit de grond gestampt. Het oude kerngebied, dat ook voor de bewoners van de nieuwbouwwijken als inkoopcentrum fungeerde, dreigde hierbij ernstig in de knel te komen. Het toenmalige gemeentebestuur van Ede zag zich genoodzaakt voor de oplossing van dit probleem een aantal stedenbouwkundige maatregelen te nemen, die het aanzien van het centrum drastisch zouden veranderen. Deze maatregelen werden neergelegd in het zogenoemde 'Kernplan', dat in feite een herziening was van het sterk verouderde 'Uitbreidingsplan voor het dorp Ede', dat uit 1935 dateerde. Volgens dit Kernplan zou de oude, schilderachtige dorpskern plaats moeten maken voor een modern stedelijk centrum, dat tevens ont-

Gedeelte van het Uitbreidingsplan van Ede 1935.

sloten moest worden door ruime toegangswegen. Anderzijds zou het doorgaande verkeer om het centrum heen geleid worden. Deze plannen ontmoetten zeer veel kritiek bij de plaatselijke bevolking, die met name tot uiting kwam in een groot aantal bezwaarschriften en ingezonden stukken in de 'Edese Courant'. De gemeenteraad stond uiteindelijk voor de zware taak om in deze problematiek een verantwoorde beslissing te nemen. In de hierna volgende hoofdstukken wordt een beeld gegeven van de voorgeschiedenis en achtergronden van het Kernplan en de behandeling van dit plan in de gemeenteraad.

II. Ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog

Na het einde van de Duitse overheersing in mei 1945 brak er voor heel Nederland een periode van wederopbouw aan. De totaal verlamde economie moest nieuw leven worden ingeblazen. Er was een enorme vraag naar vrijwel alles wat in een moderne samenleving nodig is. Door de oorlogshandelingen waren veel gebouwen en huizen verwoest. Er ontstond een enorme woningnood. Veel ambachtelijke bedrijven groeiden door de toepassing van rationalisatie en mechanisatie uit tot industriële bedrijven. Als gevolg hiervan stegen zowel de arbeidsproductiviteit als de industriële productie. De bevolking nam ten gevolge van de naoorlogse geboortegolf snel toe.

Ook in Ede kwam het proces van wederopbouw duidelijk op gang. Verscheidene plaatselijke bedrijven werden omgevormd tot industriële ondernemingen, terwijl ook nieuwe bedrijven zich vestigden. Gunstig was in dit verband dat in Ede voldoende bedrijfsruimte aanwezig was en de grondprijzen lager waren dan in veel andere gemeenten het geval was. Belangrijk was ook de centrale ligging van het dorp en de goede bereikbaarheid per spoor en over de weg. Verder speelden het aantrekkelijke

woonklimaat en de directe nabijheid van zeer veel natuurschoon een rol bij de vestiging van nieuwe bedrijven.

Mede door deze ontwikkelingen steeg het aantal inwoners van het dorp Ede spectaculair: van 15.000 inwoners in 1945 naar 36.000 in 1960. Deze bevolkingstoename werd voornamelijk opgevangen door het aanleggen van nieuwe woonwijken buiten het centrum. Omdat in die wijken aanvankelijk weinig of geen winkels werden gebouwd, waren de bewoners voor hun inkopen aangewezen op het winkelcentrum in het oude kerngebied. Daar het autoverkeer eveneens begon toe te nemen, kreeg het centrum met zijn nauwe straten een enorme drukte te verwerken. Bij de te verwachten verdere groei van het verkeer zou dit tot een onhoudbare situatie moeten leiden.

In het jaar 1955 kreeg de toenmalige stedenbouwkundig adviseur van de gemeente Ede, Ir. H. Lammers, van Burgemeester en Wethouders opdracht om een herziening van het Uitbreidingsplan voor het kerngebied van het dorp Ede voor te bereiden. Daarin zou met name een oplossing voor bovengenoemde problemen aangegeven moeten worden. Het uiteindelijke plan bevatte een opzienbarende visie op de toekomstige structuur van het kerngebied, die, zoals in de Inleiding al is gezegd, tot ingrijpende veranderingen in de bestaande situatie zou leiden.

III. De wording van het Kernplan

Na vier jaren van voorbereiding was de bovengenoemde stedenbouwkundig adviseur zo ver dat hij de gemeenteraad kon informeren hoe het nieuwe uitbreidingsplan voor het kerngebied er ongeveer uit zou komen te zien. Dit gebeurde in de raadsvergadering van 22 november 1959. Hierbij bleek echter dat er nog enkele belangrijke onderzoeken gaande waren die voor de vaststelling van het definitieve plan van invloed zouden kunnen zijn, namelijk:

- Bij de Nederlandse Spoorwegen werd de mogelijkheid onderzocht om de spoorbaan Ede-Amersfoort in het centrum te verleggen.
- Door het Verkeersinstituut werd gewerkt aan een rapport over de verkeersstromen in en rondom Ede.
- De sociograaf van de gemeente Ede was bezig met een onderzoek omtrent de ontwikkelingen binnen de dorpskern in de komende decennia.

Twee jaar later waren de resultaten van deze drie onderzoeken bekend. Ze kwamen op het volgende neer:

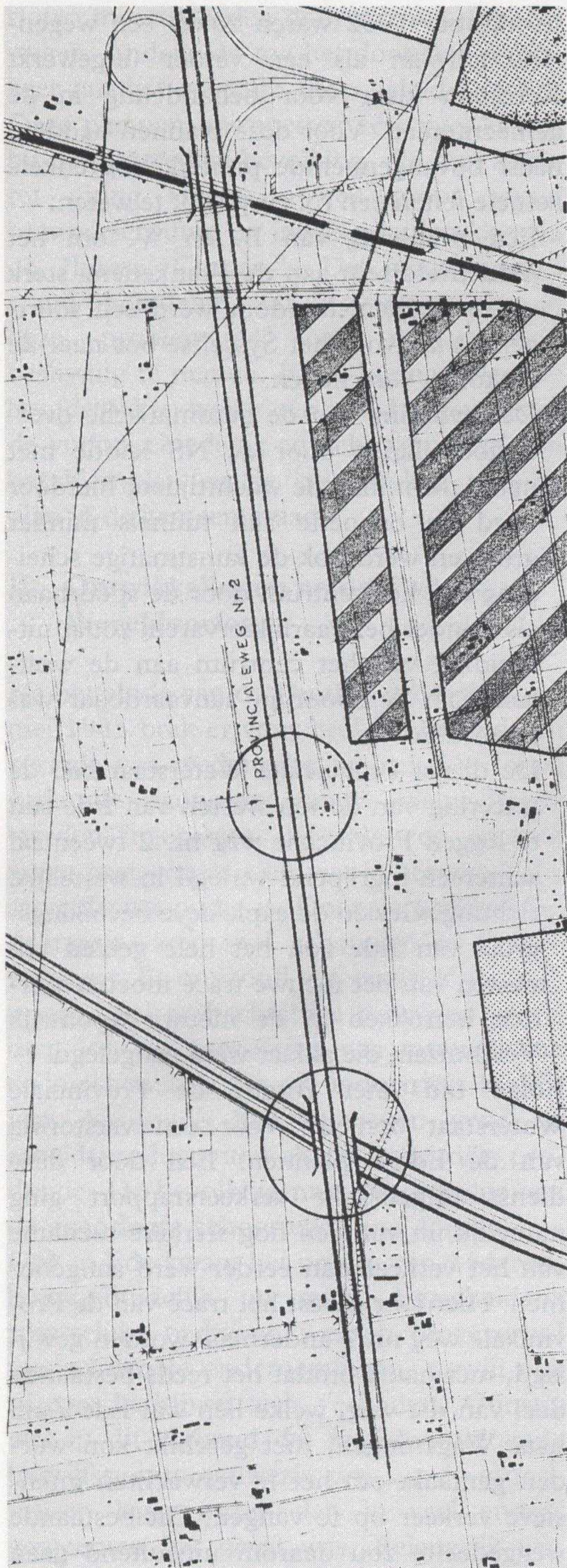
- De verlegging van de spoorbaan ging niet door; enerzijds vanwege de hoge kosten en anderzijds door het succes van de kort tevoren ingevoerde automatische overwegbeveiliging (AHOB).
- Het Verkeersinstituut kwam tot de conclusie dat:
 - de actuele verkeersproblemen grotendeels het gevolg waren van het eenrichtingsverkeer, dat ten gevolge van de stratenloop in het centrum onvermijdelijk was;
 - het dorpscentrum het belangrijkste doel van het verkeer was en daarom het doorgaande verkeer om de kern heen geleid zou moeten worden.
- De gemeentelijke sociograaf voorzag in zijn rapport, dat in de komende dertig jaar in het dorp Ede 75.000 mensen zouden kunnen wonen. In verband daarmee zouden er heel veel winkels, bijzondere gebouwen voor onder meer overheidsdiensten en maatschappelijke voorzieningen en tenslotte parkeerterreinen bij moeten komen.

Intussen was er nog een faktor bijgekomen, waarmee in het nieuwe uitbreidingsplan ernstig rekening moest worden gehouden, namelijk het zich sterk ontwikkelende verkeer. Hierdoor ontstond er behoefte aan een wegenstructuurplan dat inzicht zou geven in de betekenis van de bestaande wegen voor het groeiende verkeer.

In oktober 1962 waren zowel een wegenstructuurplan als een verder uitgewerkt Kernplan klaar voor behandeling in de gemeenteraad. Voor deze plannen hadden, naast bovengenoemde punten, nog enkele actuele feiten een rol gespeeld, te weten:

- Een beslissing van B. en W. om het industrieterrein aan de Frankeneng sterk uit te breiden; hierdoor werd een soortgelijk plan voor het Sysseltse bos naar de toekomst verschoven.
- De invoering van de automatische overwegbeveiliging door de NS leidde met name tot minimale wachttijden; hierdoor werd de behoefte aan tunnels minder groot en werd ook de kunstmatige scheiding van het centrum door de spoorbaan als minder bezwaarlijk ervaren, zodat uitbreiding van het centrum aan de westkant van de spoorlijn aanvaardbaar was geworden.
- De dienst Provinciale Waterstaat had de tracering van de ten westen van Ede aan te leggen Provinciale weg nr. 2 tweemaal achtereen ingrijpend verlegd in westelijke richting. Gezien de explosieve bevolkingsgroei van Ede zou het hele gebied ten oosten van het nieuwe tracé moeten worden betrokken in de nieuwe woonwijk Veldhuizen, die aldaar werd aangelegd.

Enige tijd later zorgde de Provinciale Waterstaat opnieuw voor een verstoring van de Edese plannen. Een door deze dienst uitgebracht verkeersrapport ging namelijk uit van een nog sterkere toename van het verkeer dan eerder werd aangenomen. Hierdoor moest het tracé van de Provinciale weg nr. 2 andermaal worden gewijzigd, met name omdat het reeds bestaande deel van die weg, welke liep van Ede-Zuid naar Wageningen, niet geschikt kon worden gemaakt om het te verwachten intensieve verkeer op te vangen. Dit bestaande weggedeelte zou daarom uitsluitend gaan dienen als verbindingsweg tussen Ede en Wageningen. In dat geval zou echter de hier bestaande aansluiting op Rijksweg 12

Rijksweg 12 zou een aansluiting krijgen op het nieuwe tracé van Provinciale weg nr. 2 ...

komen te vervallen. Deze aansluiting zou dan moeten komen op het nieuwe tracé van Provinciale weg nr. 2. Dit laatste had voor Ede het ongunstige gevolg dat het verkeer uit Arnhem eerst Ede moest passeren en pas anderhalve kilometer voorbij de huidige afrit het dorp Ede in zou kunnen rijden. De gemeente gaf duidelijk de voorkeur aan een afrit bij de Bovenbuurtweg. Wel opende het nieuwe tracé van Provinciale weg nr. 2 nieuwe perspectieven voor de uitbreiding van het industrieterrein Frankeng en een verdere uitbouw van Ede-Zuid. Eindelijk, na hernieuwd overleg met de diensten Provinciale en Rijkswaterstaat, waren in juli 1964 de definitieve ontwerpen voor een Wegenstructuurplan en een Kernplan gereed om aan de gemeenteraad te worden voorgelegd.

IV. Het Wegenstructuurplan

Het Wegenstructuurplan vormde de basis voor de in het Kernplan aangegeven oplossingen voor de problemen in het Kerngebied. In dit plan werd allereerst aandacht geschonken aan het omleiden van het verkeer rond Ede. Men had hier te maken met vijf niet-gemeentelijke wegen, namelijk de Rijksweg 12, de Oude Rijksweg Arnhem-Utrecht, de Provinciale weg nr. 2, het bestaande gedeelte en het nieuwe tracé van die weg, en tenslotte de Provinciale weg nr.1 naar Otterlo. Deze wegen zouden naar de zienswijze van Rijks-, respectievelijk Provinciale Waterstaat op slechts enkele punten aansluitingen op het gemeentelijk wegennet kunnen krijgen.

Voor Rijksweg 12 was slechts één aansluiting gepland, te weten via het nieuwe tracé van Provinciale weg nr. 2. Laatstgenoemde weg, die bedoeld was als autoweg, zou op zijn beurt maar twee aansluitingen met Ede krijgen en wel één via de Maanderbuurtweg en één via het verlengde van de Molenstraat-Slunterweg langs de nieuwe woonwijk Veldhuizen. Deze provinciale

weg zou tevens een belangrijke rol gaan spelen bij de omleiding van het noord-zuidverkeer, dat toen nog door het dorp ging.

Het bestaande gedeelte van Provinciale weg nr. 2 was bestemd als verbindingsweg tussen Ede-Zuid en Wageningen. Zoals in hoofdstuk III al is gezegd, wilde de gemeente deze weg behouden als aansluiting op Rijksweg 12, omdat dit vanuit Ede en Bennekom de kortste route was naar die rijksweg in de richting Arnhem. Omtrent de aansluiting op de Oude Rijksweg Utrecht-Arnhem bestond bij Rijkswaterstaat en Provinciale Waterstaat nog geen concreet inzicht, zodat hiervoor nog diverse mogelijkheden open bleven.

De omleiding van het verkeer rond het dorp bood nog geen oplossing voor het verkeer dat gericht was op het centrum zelf. Hiervoor waren meer ingrijpende maatregelen nodig. De belangrijkste voorziening was de aanleg van een ringweg om het dorpscentrum heen. Daarvoor waren vanuit de Stationsweg ter hoogte van de Eikenlaan twee doorbraakwegen gepland. De eerste liep dwars door de Kolkakkerbuurt naar de Proosdijerveldweg en de Kraatsweg; de tweede liep naar de Klinkenbergerweg, die rigoureuus zou worden verbreed en tevens verlengd zou worden tot aan de Oude Rijksweg en de Provinciale weg nr. 1 naar Otterlo. De sterk te verbreden Molenstraat zou dan de verbindingsweg tussen de beide doorbraakwegen worden en tevens het sluitstuk vormen van de Ring rond het centrum. Deze ringweg zou enerzijds moeten dienen om het centrum te ontlasten en anderzijds om het doorgaande verkeer buiten het centrum te houden. Om de Ring zouden diverse toevoer- en afvoerwegen komen te lopen.

V. Het Kernplan 1964

a. De opzet

Op basis van bovengenoemde uitgangspunten in het Wegenstructuurplan kwam het

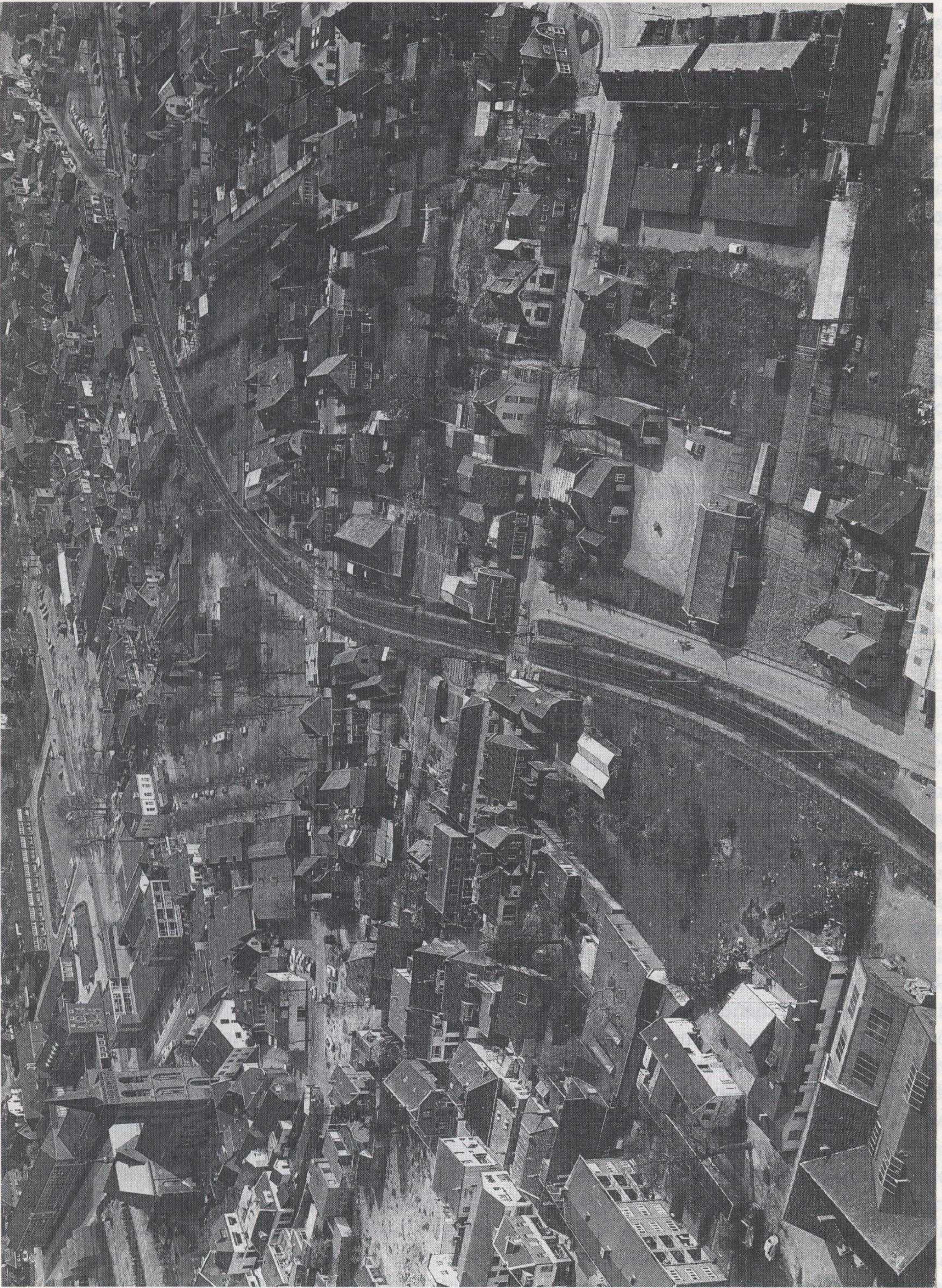
definitieve Kernplan tot stand. De voornaamste onderdelen van dit plan waren:

- Aan de oostkant vormden de militaire terreinen de grens. Een deel van die terreinen was nodig voor het bouwen van een nieuw NS-station en de aanleg van een tunnel onder de spoorlijn.
- Naar het westen en het zuidwesten werd een drietal nieuwe woonwijken gepland. (Hiermee werden de -inmiddels bebouwde- woonwijken Veldhuizen en Ede-West, Maandereng en Rietkampen bedoeld.)
- Tevens was er een nieuwe weg naar Rijksweg 12 geprojecteerd, die Ede-West aansluiting op deze weg zou geven.
- Nabij de Kalverkamp zou een aansluiting op de Oude Rijksweg komen, en verder nog twee nieuwe aansluitingen op de Oude Rijksweg, en wel bij de Bospoort en op de Arnhemseweg bij het Pannekoekhuis.

De in het Wegenstructuurplan genoemde Ringweg rond het eigenlijke dorpscentrum zou een contactfunctie krijgen tussen de buitenwijken. De Ringweg was als volgt geprojecteerd: Klinkenbergerweg - Arnhemseweg en van daaruit doorgetrokken over het Park Paasberg - Bergstraat - Molenstraat tot aan de Proosdijerveldweg, dwars door de Kolkakkerbuurt naar de Prinsesselaan - Eikenlaan - Klinkenbergerweg. Alle onderdelen van de Ringweg zouden sterk worden verbreed. Aan de Klinkenbergerweg moesten de brandweerkazerne, het pompstation en een aantal huizen worden afgebroken. Ook aan het Park Paasberg en de Schoolstraat zouden veel huizen moeten verdwijnen.

Via de Bergstraat zou er een nieuwe aansluiting komen met de Provinciale weg naar Otterlo en de Oude Rijksweg. De bestaande kruising bij Garage Lagerweij zou dan komen te vervallen.

De Bergstraat en de Molenstraat zouden dubbelbaanswegen worden met parallelwegen. Ook de Telefoonweg en de Stationsweg zouden worden verbreed.

Het dorp Ede omstreeks 1964. (Foto: K.B. Nannings; Grontmij, De Bilt)

Bij de Prinsesselaan zou een tunnel onder de spoorbaan of een AHOB-installatie worden aangelegd. Voor de doorbraak van de Prinsesselaan naar de Proosdijerveldweg dwars door de Kolkakkerbuurt zouden maar liefst 250 woningen weg moeten. Op de openvallende ruimten zouden dan flats van 8 à 10 woonlagen, met in totaal 800 woningen worden gebouwd.

Tussen het Park Paasberg en de Grote Kerk zou plaats worden gemaakt voor een groot parkeerterrein. Ook tegenover het Politiebureau aan de Breelaan zou ruimte komen voor een parkeerterrein, doordat o.a. de Openbare Lagere School zou worden afgebroken. Aan het nieuwe plein was een rij winkels geprojecteerd die zou aansluiten op het Maandereind. Ook de houthandel van Tulp aan de Klinkenbergerweg zou moeten verdwijnen, waardoor ook weer ruimte voor een parkeerterrein zou vrijkomen.

Aan de Detmarlaan zouden winkels kunnen komen, waartoe een aantal woningen aan die laan en de omgevende straten zouden moeten worden afgebroken.

Aan de Achterdoelen was een winkelgalerij met hoge flats gepland. Ook aan het plein tegenover het Marnix-college zouden winkels kunnen worden gebouwd.

De Markt zou drastisch worden vergroot, waardoor meer parkeerruimte beschikbaar zou komen. Aan de noordkant van het Marktplaats zou de bebouwing geheel moe-

ten verdwijnen, waaronder ook de MULO-school. Het Station Ede-Centrum zou gehandhaafd blijven.

Tussen de Telefoonweg en de Ketelstraat zouden alle huizen moeten worden afgebroken om plaats te maken voor een parkeerterrein met daaraan winkels.

Tussen de Waterloweg, de Schaapsweg en de spoorlijn was een industrieterrein van bescheiden omvang geprojecteerd.

De Verlengde Maanderweg zou vervangen moeten worden door een weg dwars door de Bloemenwijk, die aansluiting zou geven op de Schaapsweg. Hier zou een verkeersknooppunt komen bij de Beukenlaan, met kruisingen op de Ringweg.

De Stationsweg zou verbreed worden tot 42 meter. Onder de spoorwegovergang bij het Station Ede-Wageningen zou een tunnel worden aangelegd met een korte oprit aan de Bennekomse kant. Daar zou tevens een parallelweg aan de tunnel worden aangelegd ten behoeve van de autoforensen. Aan de Edese kant was het nieuwe NS-station geprojecteerd met een groot parkeerterrein en een busstation.

b. *Wat aan de behandeling in de Gemeenteraad voorafging*

Vanaf 8 juli 1964 lag het Kernplan gedurende vier weken ter inzage voor het publiek. Dit tijdvak was niet zo gelukkig gekozen omdat het samenviel met de vakantieperiode. Nochtans maakte het

Kosten vele tientallen miljoenen. Edese Courant, 16 juli 1964

Nieuwe kernplan brengt rigoureuze veranderingen in de dorpskern Ede

Ringweg om kern - doorbraak in de Kolkakkerwijk en nieuw station

(Van een onzer redacteurs)

In de komende jaren zal er in Ede veel veranderen en misschien nog veel meer verdwijnen! De dorpskern van

Met deze plannen is ernstig rekening gehouden met een aantal inwoners van Ede-dorp van 80.000, waarmee dan de grens van de totale bevolking bereikt zal zijn. Men gaat er van uit, dat het over 20 à 30 jaar al zover zal zijn. Tus-

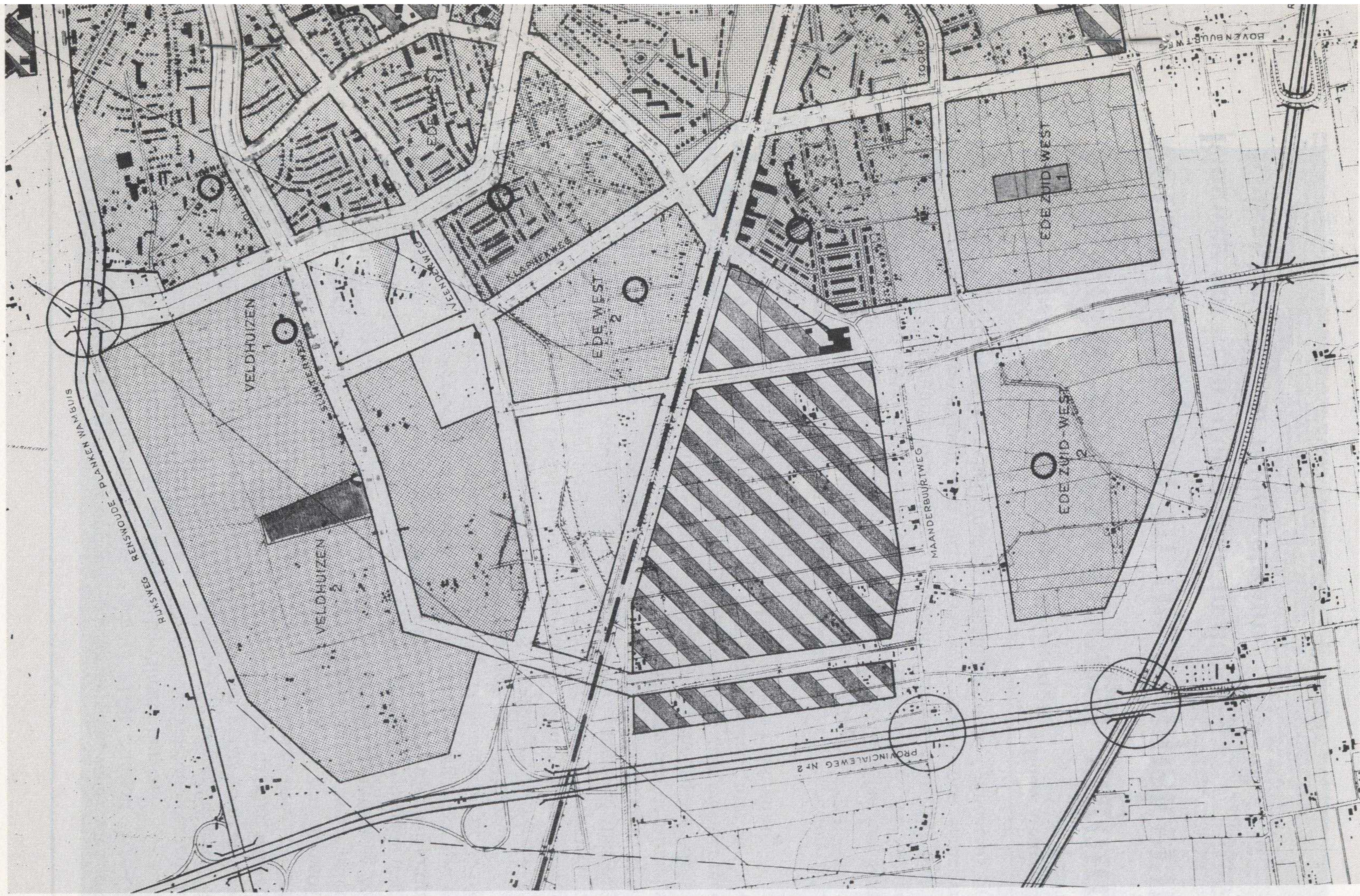
nekom meergerekend) en op goede punten verbindingen heeft naar de grote wegen. Een stad, die ook uit verkeertechnisch oogpunt de voorzieningen heeft, die het met de groei van de bevolking en de groei van het verkeer zo nodig heeft.

kregen bij de oude rijksweg. Voors komen er nieuwe aansluitingen nabij de Bospoort en op de Arnhemseweg nabij het Pannekoekenhuis.

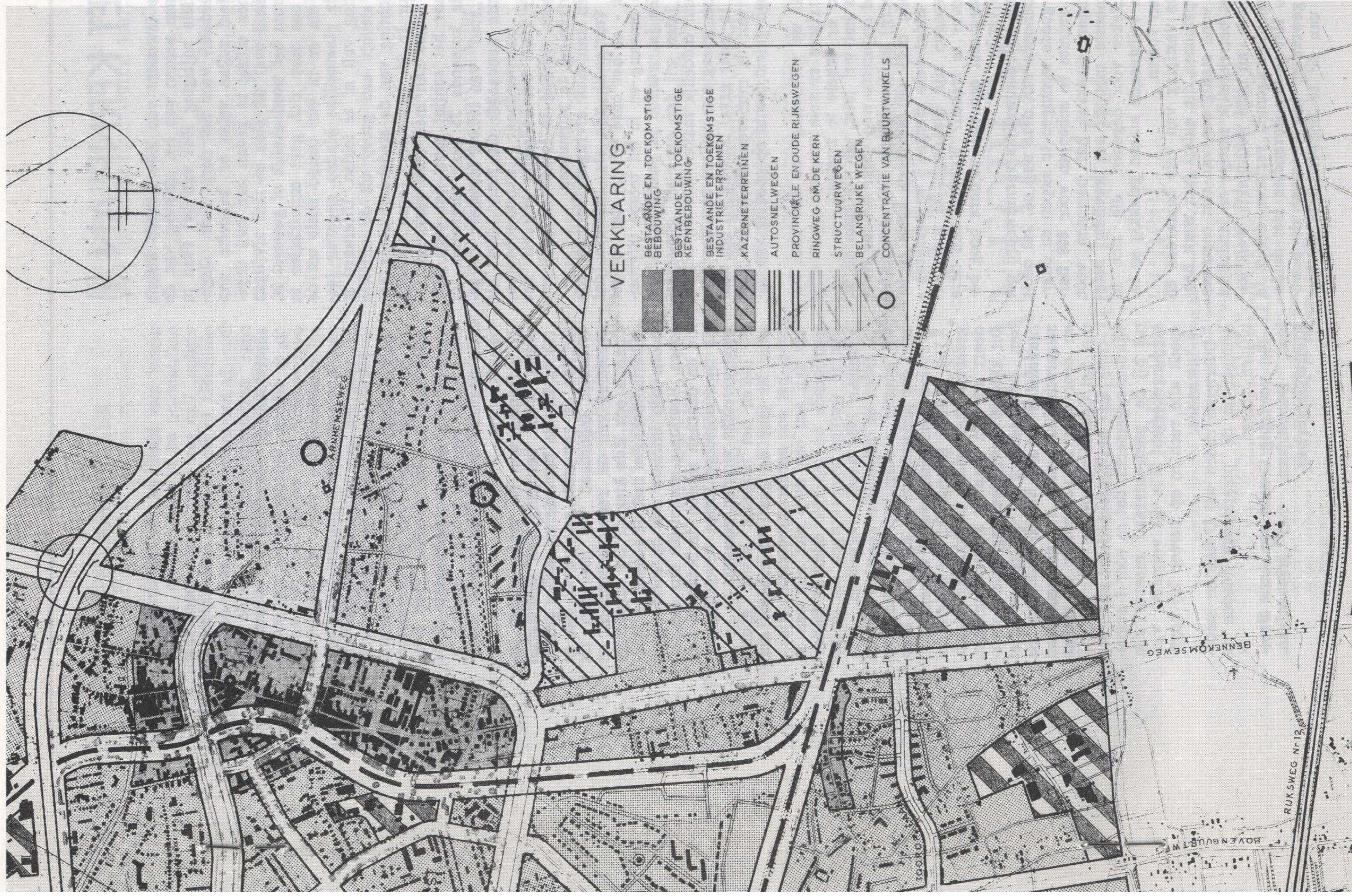
Ringweg rond de kern

Het plan voorziet ook in de aanleg van een ringweg rond de eigenlijke dorpskern. Deze ringweg zal de wegen van de verschillende wijken opvangen en dus het contact vormen tussen de kern en de buitenwijken. Deze ringweg is als volgt geprojec-

breed; vanaf de Telefoonweg tot aan de Proosdijerveldweg wordt de Telefoonweg 32 meter breed. Ook de Stationsweg wordt aanzienlijk verbreed en wel tot ongeveer 30 meter. Bij de Prinsesselaan denkt men aan een tunnel, maar in ieder geval zullen daar Ahobs (automatische beveiliging) worden aangebracht.

Wegenstructuurplan voor Ede van 1964.

HET KERNPLAN (I)

Edese Courant, 23 juli 1964

De inwoners van Ede hebben kennis kunnen nemen van het ontwerp van de partiële wijziging 1964 van het Plan in onderdelen voor het dorp Ede. Ongetwijfeld zullen velen er behoefte aan hebben uiting te geven aan hun ongerustheid over dit plan en zich afvragen waarom het noodzakelijk of gewenst is, dat ons dorp zich gaat ontwikkelen in een zin en in een tempo zoals uit de in de plaatselijke bladen gegeven toelichting valt af te leiden. Uiteraard is dat slechts een greep uit de officiële toelichting van de stedenbouwkundig adviseur Ir. H. Lammers. Tegen betaling van f 2,50 kan men deze verkrijgen.

Naar het schijnt moet het dorp Ede in de komende 35 jaar uitgroeien tot een „stad” van 100.000 inwoners. De gemeente aanvaardt dit maar niet als een onafwendbaar natuurgebeuren, maar vindt het kennelijk gewenst het in deze richting te leiden en zulk een ontwikkeling te stimuleren.

Men kan zich afvragen - en het zou heel verstandig zijn als iedereen dat deed - of het onze wil is, dat wij tot deze omvang en in dit tempo uitgroeien. Zo ja, waaruit is dat gebleken? Zo nee, laten wij dan aan het gemeentebestuur duidelijk maken, dat wij dit genoeg graag aan andere plaatsen gunnen. In ieder geval hebben wij ten aanzien van de motieven die tot het plan hebben geleid, recht op opening van zaken.

Wat de uitvoering van het plan betreft rijzen er vele vragen.

Om er enkele te noemen:

A. Is het wel juist, dat de ruim 40 m. breed opgezette weg (over o.a. de Klinkenberg) nu juist dwars door een dichtbevolkt deel van het dorp komt te lopen, zodat vele mensen - en kinderen - gedwongen zijn die dagelijks meermalen over te steken? Waarom kan deze ringweg niet een veel wijdere boog beschrijven?

B. Het lijkt nauwelijks verantwoord om ten behoeve van deze weg ca. 240 deels zeer goede woningen te slopen en daardoor ruimte te scheppen voor 600 flatwoningen, waarvan het bewonen voor de meeste mensen een kwelling betekent. Zeker voor degenen, die zich in eigen vrijstaande huizen gelukkig en tevreden voelen.

C. De vestiging van vele bejaarden en van personen die elders hun werk hebben, vond stellig een van zijn oorzaken in het betrekkelijk rustige en landelijke karakter van onze woonplaats, welk karakter nu volkomen verloren dreigt te gaan. Het is ons bovendien niet duidelijk geworden, hoe en waar de bewoners van de te bouwen flats en met

name hun kinderen de noodzakelijke ontspanning en beweging zullen kunnen vinden. Van een park of een speelweide ontbreekt in het ontwerp ieder spoor.

D. Is het toelaatbaar om voor de talrijke parkeergelegenheden solide en aantrekkelijke woningen bij tientallen op te offeren voordat de woningnood is overwonnen? Er waren toch wel andere mogelijkheden voor het wegzetten van auto's te vinden geweest. Trouwens het plaatsen van auto's in het centrum is veelal een kwestie van gemakzucht, zoals duidelijk is gebleken in Arnhem. Na het aanbrengen van parkeermeters bleek men in veel gevallen geen twee kwartjes voor een parkeerplaatsje in de binnenstad over te hebben. Moeten in Ede daaraan dan huizen worden opgeofferd?

E. Afgezien van de vraag of het gewenst is de vestiging van Ministeries (!) in Ede te bevorderen, welke garantie kan de gemeente ons geven, dat de Overheid inderdaad zal overgaan tot spreiding van de regeringsbureaus en daartoe ook Ede kiezen? De langdurige onderhandelingen met de gemeente Apeldoorn zijn immers ook op niets uitgelopen. Voorlopig schijnt dit dus een fictie en daaraan mogen de belangen van de tegenwoordige Edese bevolking niet ondergeschikt worden gemaakt.

F. Indien het mogelijk wordt geacht over 25 jaar de groei te stuiten, dan moet het ook eerder uitvoerbaar zijn.

En dan zou ons dorp niet aan een zo ingrijpende en pijnlijke operatie behoeven te worden onderworpen als in het Kernplan 1964 wordt voorgesteld.

G. Over de financiële aspecten zouden wij gaarne worden ingelicht, aangenomen dat iemand zich in staat acht hierover een verstandig woord te zeggen.

Het is heel belangrijk, dat iedere ingezetene het plan nauwkeurig bestudeert en zijn mening kenbaar maakt. Dit kan gebeuren door ingezonden stukken, door contact op te nemen met raadsleden - dat vooral - door bezwaarschriften aan de gemeenteraad en door zich in verbinding te stellen met het Comité van Actie.

Over de bezwaarschriften kan nog worden opgemerkt, dat ze vóór 4 augustus bij de gemeenteraad moeten zijn binnengekomen. Wie dit verzuimt, verliest alle rechten op beroep bij hogere instanties.

Overigens raden wij U aan de mededelingen in de plaatselijke bladen te blijven volgen.

Het voorlopig Comité van Actie Bree-laan, Detmarlaan, van Irhovenlaan, Klinkenbergerweg.

rigoureuze plan heel wat kritiek los bij de Edese burgerij. Een groot aantal bezwaarschriften werd bij het gemeentebestuur ingediend.

In de plaatselijke pers verschenen diverse artikelen en ingezonden brieven, waarin vaak felle protesten tegen de voorgestelde maatregelen werden geuit. De meest fervente tegenstanders van het Kernplan waren de bewoners van de Breelaan, Detmarlaan, Van Irhovenlaan en Klinkenbergweg, die hun woning met afbraak zagen bedreigd. Zij vormden samen een actiegroep, die hun bezwaren tegen het Kernplan op allerlei manieren kenbaar maakte. Volgens wettelijk voorschrift moest de Raad binnen drie maanden na afloop van de termijn van de ter-inzage-legging, dat was dus vóór 5 november, het Kernplan vaststellen. Omdat dit niet haalbaar bleek te zijn, besloot de Raad op 21 oktober deze termijn met drie maanden te verlengen.

Op 26 oktober hield de VVD-afdeling Ede een forumavond over het Kernplan. Het was niet de bedoeling om daarin een standpunt van de partij te bepalen, maar om een zakelijke benadering door de drie aanwezige VVD-raadsleden te formuleren. Bij deze

gelegenheid bleek dat de raadsleden nog niet op de hoogte waren van de bezwaarschriften die waren ingediend. Een winstpunt was dat, reeds vóór het bekend worden van de bezwaarschriften en de reacties van B. en W. daarop, men al kennis kon nemen van de gevoelens van de bezwaarde burgers.

Op 2 november zonden B. en W. aan de raadsleden een overzicht van de ingediende bezwaarschriften met bij elk daarvan een beknopt standpunt van het College. Volgens dit overzicht waren de voornaamste bezwaren de volgende:

- Ede moet zijn dorpskarakter behouden.
- Het Kernplan geeft niet aan hoe de volgorde van de geplande maatregelen zal zijn en hoeveel de kosten ervan bedragen.
- Het afbreken van zo vele woningen is bij de heersende woningnood niet verantwoord.
- De Ringweg is niet nodig: het verkeer moet om het dorp geleid worden.
- De Ringweg leidt tot scheiding tussen de Kern en de overige wijken, waardoor de contactmogelijkheden minder worden.
- Gelijkwaardige vervanging van de te slopen panden zal vrijwel niet mogelijk zijn.

Edese Courant, 27 oktober 1964

DE V.V.D. HIELD KERNPLAN-FORUM

Weinig oppositie tegen het plan als geheel

Als we zouden moeten kunnen afgaan op hetgeen gisteravond in een met een kleine honderd belangstellenden gevulde achterzaal van Hotel Buitenzorg zoals gezegd, dan zouden we na deze stellig nuttige VVD-bijeenkomst (goed initiatief!) moeten zeggen: het zit voor B en W wel goed met het kernplan voor het dorp Ede. Velen hadden verwacht, dat het plan van onder tot boven zou worden afgebroken, maar in het algemeen kwamen de vragenstellers niet aan de essentie van het plan. De meesten hunner waren zelfs duidelijk de mening toegedaan, dat er iets zou dienen te gebeuren, dat er dus een groots plan moest zijn en dan bij het vorderen van het gesprek de slotsom: het thans bestaande plan is nog te dwaas niet.

- Niet aangegeven is waar de vervangende panden kunnen worden gebouwd.
- Het dorpskarakter zal devalueren ten gevolge van de verstedelijking.
- Een eenvoudige oplossing is mogelijk door de spoorbaan Ede-Amersfoort om te leggen.
- Het plan getuigt van een ongevoelige, harde en zakelijke instelling, waarbij geen rekening is gehouden met de gevoelens van hen die door het plan worden getroffen.

Al deze bezwaren waren vrij zakelijk van aard, behalve het laatste, dat een regelrechte aanval was op het beleid van B. en W. De reactie van B. en W. hierop gaf duidelijk de intentie aan waarmee het College tot het Kernplan was gekomen, namelijk: "Het plan heeft in de eerste plaats het doel het dorp in de toekomst voor bewoners en werkenden bewoonbaar en bruikbaar te houden. De meeste adressanten kunnen zich er geen voorstelling van maken hoe Ede zich in de komende dertig jaar zou ontwikkelen zonder een plan dat de komende problemen zoveel mogelijk probeert te ondervangen. Als het gemeentebestuur zich daarop wil inwerken, is de conclusie niet gewettigd dat het een tekort heeft aan menselijke gevoelens. Bovendien zal veel afhankelijk zijn van het te voeren beleid".

De datum waarop het Kernplan door de Raad zou worden behandeld werd bepaald op 26 november 1964. Twee dagen daarvoor, op 24 november, organiseerde de Edese Courant in "Ons Huis" een hoorzitting, waarop de directeur van Gemeentewerken, ir. W. Dercksen, een toelichting op het Kernplan gaf. Op deze druk bezochte vergadering, waar ook enkele wethouders en verscheidene raadsleden aanwezig waren, werden de bij diverse bevolkingsgroepen levende bezwaren door hun woordvoerders nog eens nadrukkelijk naar voren gebracht.

Men kan zich afvragen of een officiële

informatiebijeenkomst, belegd door B. en W., niet de voorkeur verdiend had.

c. *Behandeling door de Gemeenteraad*

Op 26 november 1964 was het dan zover. Onder grote publieke belangstelling vond de openbare behandeling van het Kernplan door de raad plaats. De vertegenwoordigers van nagenoeg alle fracties konden in principe instemmen met de gedachte dat de toekomstige ontwikkeling van Ede ingrijpende maatregelen noodzakelijk maakte. Deze intentieverklaringen gingen echter vergezeld van veel vragen en ook van nadere voorstellen. Alleen de heer H. Koekoek (BP) liet direct al weten dat hij niet met het voorstel kon instemmen.

De meeste sprekers maakten in hun betoog principiële opmerkingen of stelden vaak indringende vragen:

- De heer A. van Loon (PvdA) informeerde of, in geval het Kernplan zou worden verworpen, de provincie een dergelijk plan zou opleggen. Voorts vroeg hij zich af of in het plan wel voldoende was uitgegaan van de samenleving als totaliteit en of er voldoende rekening was gehouden met de leefbaarheid.
- De heer J. de Nooy (ARP) wilde weten of er bij dit plan bestuurlijke begeleiding was geweest.
- De heer B.J. Soetendaal (SGP) vond het een te groot bezwaar dat in deze tijd van woningnood zoveel goede woningen moesten worden afgebroken. Flatbouw bood hiervoor zijns inziens geen goede oplossing.
- De heer Koekoek meende dat het enige steekhoudende argument voor het plan zou zijn geweest dat er geen andere mogelijkheden voor het bouwen van voldoende woningen aanwezig zouden zijn. Er was bijvoorbeeld nooit serieus onderzocht of er aan de overkant van de Oude Rijksweg kon worden gebouwd. Anderzijds hield het Kernplan geen rekening

met het tekort aan arbeidskrachten in de bouw.

- De heer A. Merlijn (KVP) liet een positiever geluid horen. Hij vond dat Ede als christelijk dorp een bijdrage moest leveren aan de opheffing van de landelijke woningnood.
- De heer G. Hardeman (CHU) stelde dat het plan in grote lijnen aangaf hoe de structuur van Ede zich in de toekomst zou ontwikkelen. In verband daarmee achtte hij het belangrijk, nu het tracé van de Ringweg vast te stellen om vanuit die basis het plan in details uit te voeren.
- De heer D. de Zeeuw (KVP) vroeg in hoeverre in het Kernplan rekening was gehouden met provinciale ontwikkelingen en of het College van B. en W. bereid was het plan aan die ontwikkelingen aan te passen. Tevens stelde hij voor om het plan in fasen uit te voeren.

Diverse sprekers hadden kritiek op de procedure die ten aanzien van het Kernplan was gevolgd:

- De heer C. Heij (CHU) drong erop aan bij de verdere uitvoering van het Kernplan de Raad tijdig in te schakelen om niet in tijdnood te raken, zoals nu het geval was.
- De heer Van Loon meende dat bij het opstellen van een plan als dit de volgende gesprekspartners hadden moeten worden betrokken: de stedenbouwkundige, de sociaal onderzoeker, het gemeentebeheer en de burgerij. Bij de verdere uitvoering zouden al deze gesprekspartners ingeschakeld moeten worden. Overigens diende zijns inziens aan de burgerij tijdig goede voorlichting te worden gegeven om onrust te voorkomen.
- Met dit laatste was de heer Soetendaal het helemaal eens. Gezien het grote aantal bezwaarschriften had het aan voorlichting echt ontbroken.
- De heer G.W. Bos (VVD) hekelde het feit dat het plan uitgerekend in de zomervakantie ter inzage had gelegen. Hij vroeg

zich af waarom er daarna door de gemeente geen praatavond voor de burgerij gehouden was. Ook had hij kritiek op de behandeling van het plan in een besloten commissievergadering. Een directe openbare vergadering zou volgens hem beter zijn geweest. De dreiging van het College van B. en W. dat, bij niet-aanvaarden van het plan door de Raad, Gedeputeerde Staten een plan zouden opleggen, achtte hij niet op zijn plaats.

- De heer Merlijn vond dat een voorlichtingsbijeenkomst veel misverstanden uit de weg zou hebben geruimd.
- De heer H. Alberts (CHU) meende dat B. en W. er teveel vanuit waren gegaan dat de vaststelling van het Kernplan een formele zaak was en dat de werkelijke problemen pas bij de uitvoering naar voren zouden komen.

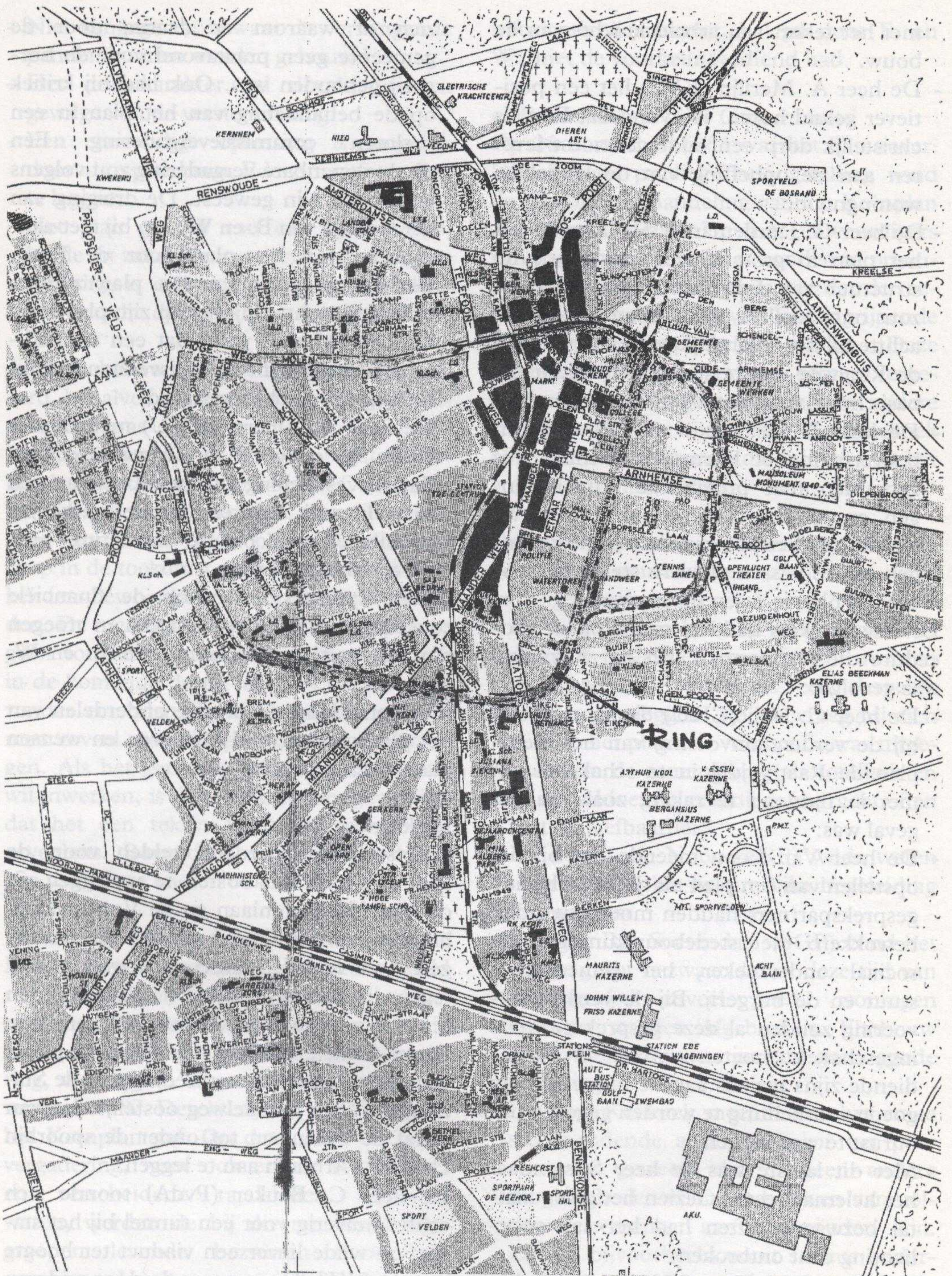
Enkele sprekers wezen op de financiële consequenties van het Kernplan en vroegen om een nadere toelichting van B. en W. daarover.

Met betrekking tot diverse onderdelen van het plan werden veel bezwaren en wensen naar voren gebracht.

De Ringweg

Diverse woordvoerders stelden voor, de Ringweg naar het oosten te verleggen via de Van Heeckerenlaan en de Vossenakker, hetgeen o.a. tot minder afbraak van woningen zou leiden. Anderen waren echter tegen dit voorstel, omdat de Ringweg dan te ver van het winkelcentrum zou komen te liggen. Enkele sprekers bepleitten, in plaats van de voorgestelde verbreding van de Stationsweg, een parallelweg oostelijk daarvan vanaf de Eikenlaan tot onder de spoorlijn Utrecht - Arnhem aan te leggen.

De heer C. Beuker (PvdA) toonde zich echter huiverig voor een tunnel bij het station en wilde liever een viaduct ter hoogte van de AKU. Hierop zou de door anderen voorgestelde parallelweg dan dienen aan te sluiten.

Kernplan 1964 met daarin de geprojecteerde ringweg: rechts is aangegeven de door enkele raadsleden voorgestelde verlegging van de ringweg naar het oosten (via de Van Heeckerenlaan en de Vossenakker).

De Molenstraat

De heer De Nooy zag voor de geplande verbreding van de Molenstraat geen reden. De vele zakenpanden aan deze straat zouden dan geheel opgeofferd moeten worden aan de bredere weg, die bovendien de kern in tweeën zou snijden.

De heren G.W. Bos en Merlijn deelden de vrees, dat de verbrede Molenstraat de kern in tweeën zou snijden, niet.

De heer Hardeman ondersteunde die gedachte juist wel. Er zou volgens hem een soortgelijke situatie ontstaan als bij het Velperplein in Arnhem. In plaats van de door de heer De Nooy voorgestelde oplossing gaf hij er de voorkeur aan om de Ringweg in westelijke richting te verleggen aan de andere zijde van de spoorbaan en bij de molen af te buigen naar de Amsterdamseweg. Hierdoor zou de hoek tussen de Molenstraat, de Amsterdamseweg en de spoorbaan in het centrum komen te liggen. Deze wijk zou dan gesaneerd moeten worden, hetgeen mogelijkheden zou bieden voor nieuwe hotelaccommodatie, parkeer-ruimte en groenvoorziening.

De Markt

Enkele woordvoerders stelden voor om de Markt aan de noordzijde uit te breiden, waardoor de oude Nederlandse Hervormde Kerk bij het Marktpllein zou worden betrokken. Een van hen voegde hieraan de suggestie toe om aan de andere kant het station Ede-Centrum naar de Markt te verplaatsen. De heer Hardeman verwierp deze laatste gedachte, omdat dit zeer veel geld zou gaan kosten. Het idee om de Oude Kerk bij het Marktpllein te betrekken had hij aanvankelijk wel sympathiek gevonden, doch bij nader inzien ondersteunde hij de zienswijze van de stedenbouwkundige, die vreesde dat de kerk hierdoor een minder imposant aanzien zou krijgen.

Flatbouw

De meeste sprekers verzetten zich sterk

tegen het bouwen van flatwoningen in de dorpskern, omdat deze daardoor verstikt zou raken, en ook het woongenot in dit gebied geschaad zou worden. De heer De Nooy voegde hieraan nog toe dat de hoge flats het uitzicht vanaf de Paasberg op de Gelderse Vallei zouden belemmeren. De heer Merlijn vond dit laatste bezwaar overtrokken. Volgens hem was het doorslaggevend dat de mensen die in het dorp een woning zouden kunnen vinden, ook recht hadden op een behoorlijke huisvesting. De heer Alberts sloot zich hierbij aan. Met betrekking tot het bezwaar tegen het afbreken van woningen in deze tijd van woningnood wees hij erop dat voor die woningen een groot aantal huizen terug zou komen. Wel vond hij dat, als er dan flats in of nabij het centrum moesten komen, dat echte woningen zouden moeten worden met alle comfort en ook garages en parkeerruimte voor elk gezin.

Industrieterrein tussen Waterloweg, Schaapsweg en spoorlijn

Diverse raadsleden waren tegen een industrieterrein in het centrum, omdat dit terrein teveel tussen de woonkern zou komen te liggen. Eén van hen stelde voor hieraan de bestemming van industriegebied te onttrekken. De heer Beuker wilde juist meer vrijheid voor kleine bedrijven op dit terrein, in die zin dat zij niet 50%, zoals was voorgesteld, maar 75% zouden mogen bebouwen.

Voetgangerstunnel

Een viertal woordvoerders pleitte voor een voetgangerstunnel onder de spoorlijn Arnhem - Utrecht tussen het Beatrixpark en de Parkweg. Eén van hen wilde die tunnel ook voor auto's gerealiseerd zien.

Schadeloosstelling

Enkele sprekers vroegen aandacht voor de schade die uit het Kernplan zou voortvloeien en wensten dat de gemeente de betrok-

kenen hierin zou tegemoetkomen. De heer Merlijn meende dat de onlangs door de Raad vastgestelde "Verordening op de schadeloosstelling" zeker ook voor de schade ten gevolge van het Kernplan zou gelden.

Hierna kwamen de wethouders aan het woord om hun reactie op de opmerkingen van de raadsleden te geven:

- De wethouder van Ruimtelijke Ordening M. Wiegeraadt (CHU) begon zijn betoog met een op de actuele situatie gericht gedicht, waarin enerzijds een stukje nostalgie en anderzijds een duidelijke vernieuwingsdrang doorklonk. Vervolgens wees hij nagenoeg alle voorstellen betreffende de Ringweg van de hand. Verlegging van het oostelijke tracé zou volgens hem betekenen dat de prachtige

helling van de Paasberg als woongebied zou worden aangetast. Ook het argument, dat door deze verlegging de Kern werd vergroot, achtte hij niet steekhoudend, omdat er op lange termijn voldoende ruimte voor winkels kon worden verkregen. Voor een isolement van de Notaris Fischerstraat en een deel van de Grootestraat behoefde men niet bang te zijn, omdat via verkeerslichten het verkeer van en naar de kern mogelijk zou blijven.

Verlegging van de Ringweg aan de noordwestelijke kant bij de molen zou leiden tot een onaanvaardbare knik in de weg. Afsluiting van de Molenstraat tot aan de spoorlijn zou dat straatgebied tot een blinde vlek maken, tot groot nadeel van de aldaar gevestigde winkels.

De voorgestelde parallelweg ten oosten

Overpeinzingen van een wethouder

*Ik ben een zoon van 't heidedorp.
Nog zie ik het voor mijn oog.
Iets breder dan een slingerworp,
Een pijlschot uit een boog.*

*Het lag er stil in 't Veluws land,
Terzijde der vallei,
Op 't interglaciale zand,
Omrand door bos en hei.*

*Ik denk er vaak met weemoed aan,
Mijn Veluws paradijs.
Nog zie 'k de ouden gaan en staan;
Nog ken 'k hun levenswijs.*

*Hun noeste vlijt, het karig loon
Voor hunner handen werk ...
Plots vrage ik ... Was die tijd zo schoon ...
Mijn heimwee wel zo sterk?*

*Bracht 't nieuwe soms geen zegen aan?
Was 't oude louter goud?
Wordt 't nieuwe dat wij bouwen gaan
Eens ook niet wrak en oud?*

*Is omzien naar wat eenmaal stond
Wel goed - als daardoor onze voet vertraagt
En stil staan op der vaad'ren grond,
Als achteruitgang ons belaagt?*

*Welneen - ik wil niet stille staan,
Bij moeizaam zorg'lijk oud verleên.
Ik wil met vaart langs nieuwe baan;
Ik wil m'n kost'bre tijd besteên.*

*Ik wil als U mijn tijd verstaan,
Een toekomst bouwen, steen voor steen.
Ik wil in 't minst niet achter gaan,
'k Wil wat mij uitdaagt, kloek verlaan!*

M. Wiegeraadt

van de Stationsweg bleek volgens de wethouder wel de instemming van B. en W. te hebben. Een verdere doortrekking van die weg met een tunnel onder het station zou een enorme operatie betekenen, omdat hiervoor een grote aanloop en een lange uitloop nodig zouden zijn.

Met betrekking tot een vergroting van het Marktpllein in noordelijke richting meende de wethouder dat dit ten koste zou gaan van veel winkelruimte. Bovendien zou hierdoor de Oude Kerk minder imposant uitkomen. Hij zegde evenwel toe dit punt nader te bekijken, evenals de flatbouw in de nabijheid van de kerk. De verplaatsing van het station Ede-Centrum achtte de wethouder onaanvaardbaar, gezien de ligging van het emplacement en de zeer hoge kosten. De suggestie om voor het industrieterrein de bestemming van kleine bedrijven te laten vervallen, wilde de wethouder nader bestuderen.

Tenslotte deelde de heer Wiegeraadt ten aanzien van de gevraagde tunnel tussen het Beatrixpark en de Parkweg nog mee dat hierover reeds overleg gaande was.

- De wethouder van Verkeer G.J. Jansen (SGP) begon zijn betoog met erop te wijzen dat de opzet van het Kernplan steeds was geweest dat het centrum tot een goede winkelconcentratie zou uitgroeien en tevens goed bereikbaar zou zijn. Voor dit doel was o.a. de aanleg van bredere wegen nodig.

Tegen het bezwaar dat de Ringweg aan de noordzijde de toegang tot enige winkelstraten vanuit de kern zou bemoeilijken, voerde de wethouder aan dat dit bezwaar zou worden ondervangen door op de kruispunten in de Ringweg verkeersinstallaties aan te brengen, in combinatie met oversteekplaatsen.

Tenslotte bevestigde de wethouder dat Ede ook een regionale functie heeft en de planologische ontwikkeling van het centrum hierop gericht zou worden.

- De wethouder van Woonruimteverdeling A. Roseboom (PvdA) merkte, naar aanleiding van de vraag of het afbreken van zoveel goede woningen wel verantwoord was, op dat het zijns inziens niet redelijk was alle zaken ondergeschikt te maken aan de woningnood. Hij gaf de verzekering dat geen enkele woning afgebroken zou worden, voordat de bewoners zouden weten waar ze terecht zouden komen. De beschikbare ruimte maakte het noodzakelijk om meer flats te bouwen in het centrum. Anderzijds was er in Ede-West een grote ruimte gereserveerd voor eengezinswoningen.

In de kern van het dorp was het algemene streven naar een juiste verhouding tussen flat- en eengezinswoningen in verband met de dure grond niet te verwezenlijken. Tenslotte wees de wethouder erop dat er voor de af te breken woningen in de Kern driemaal zoveel huizen in de plaats zouden komen, die hard nodig waren om de sterke groei van de bevolking te kunnen opvangen.

- De wethouder van Financiën W. Welgraven (ARP) begon met de verklaring dat de financiële gevolgen van het Kernplan geheel voor rekening van de gemeente zouden komen. Voor de opvang van de schade van ingezetenen stonden diverse mogelijkheden open.

De wethouder kon bij benadering niet zeggen hoeveel de uitvoering van het plan zou gaan kosten. Gezien de lange termijn van uitvoering was een begroting niet te maken. Het zou zeker om tientallen miljoenen guldens gaan, die grotendeels van het Rijk terug verwacht konden worden.

Hierna nam burgemeester dr. P.J. Platteel het woord. Hij was blij dat men in het algemeen de noodzaak van een Kernplan had onderkend. Desondanks waren er veel bezwaren geopperd. Ingaande op de volgens diverse sprekers onbevredigende gang van zaken met het Kernplan, zei de burge-

Het College van Burgemeester en Wethouders van Ede in 1964. Van links naar rechts: wethouder G. J. Jansen, wethouder M. Wiegeraadt, burgemeester Dr. P. J. Platteel, gemeentesecretaris E. Bulder, wethouder H. Roseboom en wethouder W. Welgraven. (Foto: Gemeentearchief Ede; nr. 1998)

meester dat het ontwerp vorig jaar nagenoeg gereed was. Eind 1963 verliep de door Gedeputeerde Staten gestelde termijn om met een Kernplan te komen. Omdat er inmiddels nieuwe belangrijke gegevens met betrekking tot het kerngebied beschikbaar kwamen, hadden G.S. toen eigener beweging de termijn met een jaar verlengd.

Ten aanzien van het gesignaleerde gebrek aan voorlichting wees de burgemeester erop dat, wanneer het plan vóór de tervisie-legging zou zijn besproken, speculanten de grond en de huizen hadden kunnen kopen en er later veel geld aan hadden kunnen verdienen. B. en W. konden bovendien niet met het publiek gaan discussiëren over zaken waar zij later nog met de Raad over moesten gaan praten.

Wat de uitvoering van het Kernplan betreft, deelde de burgemeester mee dat deze inderdaad in fasen zou plaatsvinden

en dat in alle fasen de onderdelen weer onder de loep zouden worden genomen.

Tenslotte merkte de burgemeester nog op dat het Kernplan aansloot bij de gedachten die in het door de provincie uitgebrachte rapport "Het Gelders Perspectief" ten aanzien van Ede waren verwoord. Dat plan was o.a. gericht op het medeopvangen van de stroom mensen en bedrijven die uit de Randstad hierheen zou komen.

Men kan achteraf niet zeggen dat de wethouders en tenslotte ook de burgemeester in hun eerste reactie op de bezwaren en wensen vanuit de Raad erg toeschietelijk waren geweest. Bij de replieken handhaafden de fractievoorzitters en de overige raadsleden hun niet-ingewilligde bezwaren en suggesties in vaak nog klemmender bewoordingen.

De heer R. Bos (ARP) vatte als laatste spreker de gevoelens van de Raad treffend samen: "Vandaag hebben we ons samen wat teveel met details en soms te weinig met de hoofdzaken beziggehouden. Het bleek bijzonder moeilijk om een mening te vormen. In feite heeft het ons ontbroken aan argumenten, omdat we niet over voldoende informatie beschikten. Er zijn weinig toezeggingen gedaan door B. en W., en wat zijn de gedane toezeggingen waard? We mogen van het College de toezegging vragen om de vanuit de Raad naar voren gebrachte zaken serieus te nemen".

Toen de burgemeester andermaal het woord nam om het definitieve standpunt van het College naar voren te brengen, bleek ten aanzien van een aantal belangrijke punten het College behoorlijk bijgedraaid te zijn. Een toezegging tot een nadere studie of een wijzigingsvoorstel werd gedaan ten aanzien van:

- Een parallelweg ten oosten van de Stationsweg;
- De bestemming van het gebied tussen de Waterloweg, de Schaapsweg en de spoorlijn;
- De situatie bij de Markt/Grote Kerk;
- Een tunneltje bij de Blokkenweg/Beatrixpark.

Met betrekking tot de financiering van de uitvoering van het Kernplan werd opgemerkt dat een belangrijk deel van het plan niet door de gemeente gefinancierd behoefde te worden, omdat:

- Belanghebbenden een bepaald gedeelte zelf financierden;
- Ten aanzien van de publieke voorzieningen een bijdrage tot 80% van het Rijk verwacht mocht worden.

Omtrent de suggestie tot aanpassing van de Ringweg bleven B. en W. bij hun standpunt dat de Ringweg de basis vormde van het gehele Kernplan. Bij een wijziging als die door de Raadsleden werd voorgesteld zou er in feite een geheel nieuw plan moe-

ten komen. Om die reden werden de betrokken wijzigingen niet overgenomen.

Het voorstel om met het afbreken van woningen te wachten tot de woningnood was opgeheven, was niet haalbaar, omdat Ede op dat moment een vergeten en onbevoonbare plaats zou zijn.

Voor de voorlichting aan het publiek waren de aan de raadsleden toegezonden rapporten niet geschikt. Deze zouden voor dat doel eerst moeten worden gepopulariseerd. Een door de heer Van Gestel (VVD) ingediende motie, waarin het recht op schadevergoeding werd vastgelegd, wilden B. en W. via een raadsvoorstel ten uitvoer leggen.

De door de burgemeester namens het College gedane toezeggingen en gegeven toelichting vonden bij de meeste fracties waardering. Nochtans konden niet alle fracties met het voorstel van B. en W. instemmen. De fractie van de ARP ging met het voorstel akkoord, maar de fractievoorzitter, de heer De Nooy, bleef het persoonlijk een bezwaar vinden dat de Ringweg zo dicht langs de Kern was geprojecteerd en dat Ede door de brede Molenstraat in drie moten werd geknipt. Daarom kon hij zijn stem niet aan het voorstel geven.

De fractie van de SGP kon niet met het voorstel meegaan in verband met de financiële consequenties en de woningnood.

De fractie van de VVD bleef, ondanks veel waardering voor de tegemoetkomende houding van het College, bezwaren houden tegen de geprojecteerde ringweg. De voorzitter van de fractie, de heer G.W. Bos, stelde in een motie voor de Ringweg te verleggen naar de Van Heeckerenlaan en de Bergstraat.

De heer Koekoek van de Boerenpartij bleef bij zijn standpunt dat hij met het voorstel niet kon instemmen.

Hierna werd de motie van de heer G.W. Bos in stemming gebracht. Ze werd met 11 tegen 21 stemmen verworpen.

Tenslotte kwam het voorstel van B. en W. tot vaststelling van het Kernplan in stemming. Het werd met een ruime meerderheid van 24 tegen 8 stemmen aanvaard. Tegen stemde de helft van de AR-fractie, te weten de heren De Nooy en R. Bos, de gehele fractie van de SGP, twee van de drie leden van de VVD, te weten de heren G.W. Bos en Haalboom, alsmede de heer Koekoek van de Boerenpartij.

Toch een merkwaardige uitslag!

Hiermee kwam een eind aan een spannende en vaak emotionele gedachtenwisseling in de Raad, waarin de basis werd gelegd voor de verdere ontwikkeling van het dorp Ede. Het zou echter nog jaren duren voordat dit plan - in een sterk gewijzigde vorm - kon worden uitgevoerd.

VI. Nabeschouwing

Kijkend naar zowel de inhoud van als de discussie over het Kernplan 1964 kan men stellen dat zowel B. en W. als de gemeenteraad zich slechts hebben beziggehouden met de vraag hoe, qua woongelegenheden en verkeerssituatie, Ede in staat zou zijn de te verwachten bevolkingsgroei en explosieve toename van het verkeer op te vangen.

Van een brede visie op de vraag "Hoe hou-

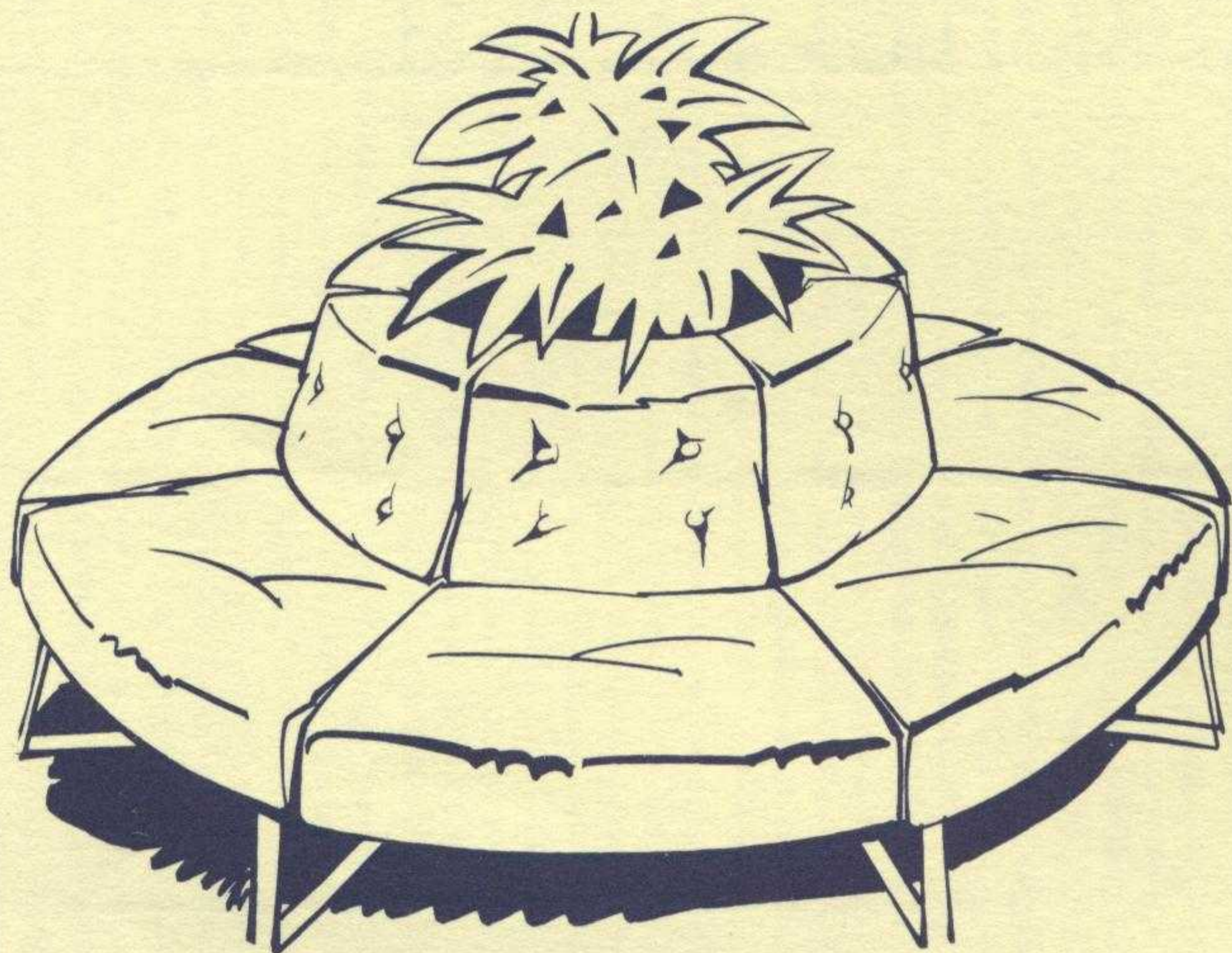
den we, gezien de te verwachten ontwikkelingen, de historische kern van ons dorp in stand?" is noch in het plan noch tijdens de discussie in de Raad iets gebleken. Het maatschappelijke protest tegen de afbraak van het oude Marktplaats kwam slechts aarzelend tot stand en was te zwak om de uiteindelijke beslissing te beïnvloeden. De economische vooruitgang heeft in dit opzicht een - te zware - tol geëist. Naburige gemeenten laten ons zien dat het ook anders had gekund.

Een belangrijk punt, dat totaal niet aan de orde is gekomen, is de beleidsvraag of de gemeente de aangekondigde verdubbeling van het inwonertal in de komende dertig jaar zo maar over zich heen moest laten komen. Nuancering van de bevolkingstoename zou tot minder diep ingrijpen in de dorpsstructuur hebben geleid en niet zo'n grote onrust onder de bevolking hebben veroorzaakt.

Bronnen:

- *Toelichting op het voorstel van Burgemeester en Wethouders tot vaststelling van de partiële wijziging 1964 van het plan in onderdelen voor het dorp Ede "Kernplan 1964".*
- *Uittreksel uit de notulen van de vergadering van de Raad der gemeente Ede van 26 november 1964.*

U zoekt een bank die all-round is.

**Wij zorgen dat u goed zit
met al uw geldzaken.**

Voor elke spaarvorm, verzekering, lening of hypotheek bent u bij de SNS bank aan het goede adres. Maar we bieden u nog veel meer. Bij ons treft u deskundige mensen die u snel helpen. Bovendien kunt u als Privérekeninghouder van de SNS bank gebruik maken van de geldautomaat, waarmee u dag en nacht contant geld kunt opnemen.

Geïnteresseerd?

Op onze kantoren vertellen wij u er graag meer over.

SNS bank

De Boek- en Kunsthandel

“Het Wapen van Ede”

Fa. Th. Menger

houdt zich aanbevolen voor de levering
van **ALLE**

Binnen- en Buitenlandse Boekwerken

Inlichtingen worden steeds gaarne verstrekt

HET WAPEN VAN EDE
boekhandel pel
HOFLEVERANCIER

GROTESTRAAT 91 - EDE

T
O
E
N
E
N
N
U

SINDS 1849

Familiedrukwerk, handelsdrukwerk,
periodieken, brochures en folders

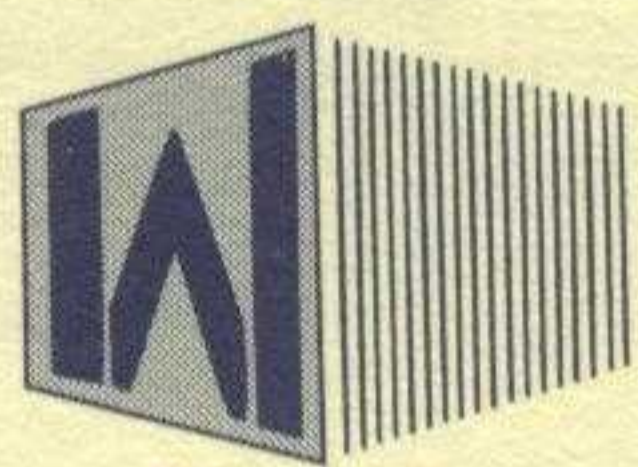
met vakmanschap vervaardigd bij:

DRUKKERIJ FROUWS EDE BV

Fahrenheitstraat 26, 6716 BR Ede, tel. (0318) 642 111, fax 642 757

**AANNEMERSBEDRIJF
WILLEMSSEN & ELBERTSEN EDE**

**NIEUWBOUW
VERBOUW EN ONDERHOUD**

Dwarsweg 10 - 6716 BJ Ede - Tel. (0318) 63 72 50 - Fax (0318) 63 97 62

**Geen project
of kantoor
is ons te groot!
En geen winkel
te klein!**

Ook dit project,
Historisch Museum Ede
is verzorgd door:

VAN DIJK B.V.

**INTERIEUR
VERZORGING**

ZANDLAAN 16 - 6717 LP EDE
TELEFOON (0318) 632 359